

Zinātne pilsētā

Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā

**Labā veselība un
labklājība - kāpēc
tas ir svarīgi?**

**Tērējot
1 miljardu
ASV dolāru
imunizācijas
pasākumos,
iespējams glābt
1 miljonu
bērnu
dzīvības katru
gadu.**

3 LABA VESELĪBA UN LABKLĀJĪBA

Veselīgas dzīves nodrošināšana un labklājības veicināšana visos vecumos ir būtiska ilgspējīgai attīstībai.

Ir sasniegti ievērojami panākumi, palielinot vidējo dzīves ilgumu un samazinot dažus izplatītākos cēloņus, kas saistīti ar bērna un mātes mirstību, bet, virzoties uz mērķi līdz 2030. gadam panākt mazāk nekā 70 mātes nāves gadījumus uz 100000 dzīvi dzimušajiem mazuļiem, būtu nepieciešami uzlabojumi kvalificētā dzemdību aprūpē.

Lai sasniegtu mērķi līdz 2030. gadam par 1/3 samazināt priekšlaicīgu nāvi neinfekciozu saslimšanu rezultātā, būtu vajadzīgas arī efektīvākas tehnoloģijas tīra kurināmā izmantošanai ēdiena gatavošanā, tāpat arī sabiedrības izglītošanai par tabakas riskiem.

Daudz vairāk pūļu jāpieliek, lai pilnībā izskaustu plašu slimību spektru un risinātu daudzās un dažādās pastāvošās veselības problēmas, kā arī tās, kuras rodas no jauna. Vairāk uzmanības pievēršot efektīvākai finansējuma piešķiršanai veselības aprūpes sistēmām, sanitārijas un higiēnas uzlabošanai, nodrošinot iedzīvotājiem plašāku piekļuvi ārstiem, sniedzot vairāk ieteikumu par veidiem, kā samazināt apkārtējās vides piesārņojumu, iespējams panākt ievērojamu progresu miljoniem cilvēku dzīvības glābšanā.

Kāds šeit ir mērķis?

Nodrošināt veselīgu dzīvi un veicināt labklājību visiem visu vecumu cilvēkiem.

Kāpēc?

Veselīgas dzīves nodrošināšana un labklājības veicināšana visiem visu vecumu cilvēkiem ir būtisks nosacījums, lai veidotu pārtikušu sabiedrību. Cilvēku veselības uzlabošanā ir panākts milzīgs progress. Mātes un bērna mirstības rādītāji ir samazinājušies, iedzīvotāju vidējais dzīves ilgums pasaulē turpina pieaugt, un cīņa pret dažām infekcijas slimībām ir guvusi stabilus panākumus. Tomēr citu slimību, piemēram, malārijas un tuberkulozes, gadījumā progress saslimstības izskaušanā ir palēninājies vai apstājies. Vismaz pusei pasaules iedzīvotāju joprojām nav piekļuves pašiem nepieciešamākajiem veselības pakalpojumiem.

Gan bagātajās, gan nabadzīgajās valstīs ārkārtas situācija veselības jomā var cilvēkus novest pie bankrota vai nabadzības. Ir vajadzīgi saskaņoti centieni, lai panāktu vispārēju veselības aprūpi un ilgtspējīgu finansējumu veselībai; kā arī atvieglotu pieaugošo ne-infekciozo slimību slogu, novērstu pret mikrobu līdzekļu rezistenci un vides faktorus, kas veicina sliktu veselību.

Kādu progresu esam panākuši līdz šim?

Liels progress ir panākts vairākās jomās, tostarp bērna un mātes veselības jomā, kā arī HIV/AIDS ārstēšanā. Taču, neskatoties uz šo progresu, sieviešu mirstība dzemdībās joprojām nesamērīgi/neproporcionāli ietekmē sievietes valstīs ar zemu un vidēju ienākumu līmeni. Kopējais bērnu, kas jaunāki par 5 gadiem, nāves gadījumu skaits samazinājās no 9,8 miljoniem 2000. gadā līdz 5,4 miljoniem 2017.gadā. Puse no šiem nāves gadījumiem reģistrēti Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, bet vēl 30% - Āzijas dienvidos. Tomēr dažādos reģionos un valstīs joprojām pastāv lielas atšķirības.

Cik izmaksās šo mērķu sasniegšana?

Veselīgas dzīves nodrošināšana visiem prasa stingru apņemšanos, taču ieguvumi atsver izmaksas. Veselīgi cilvēki ir veselīgas ekonomikas pamats. Piemēram, ja mēs iztērētu 1 miljardu ASV dolāru, lai paplašinātu imunizācijas pasākumu aptveri pret gripu, pneimoniju un citām slimībām, kuras iespējams novērst, mēs katru gadu varētu izglābt 1 miljonu bērnu dzīvību. Pēdējās desmitgades laikā veselības un veselības aprūpes uzlabojumi dažās nabadzīgākajās valstīs palielināja ienākumu pieaugumu par 24 procentiem. Bezdarbības izmaksas ir lielākas - miljoniem bērnu turpinās mirt no slimībām, kuras iespējams novērst, sievietes mirs grūtniecības un dzemdību laikā, un veselības aprūpes izmaksas turpinās novest miljoniem cilvēku nabadzībā. Neinfekciozo slimību ārstēšana vien zemu un vidēju ienākumu valstīm nākamajos 15 gados izmaksās vairāk nekā 7 triljonus ASV dolāru.

Ko es varu darīt, lai palīdzētu?

Vari sākt ar to, ka veicini un aizsargā pats savu un apkārtējo veselību, izdari labi pārdomātas izvēles, praktizē drošu seksu un vakcinē savus bērnus. Savā vietējā sabiedrībā vari veicināt izpratni par labas veselības, veselīga dzīvesveida un cilvēku tiesību uz kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem nozīmi, īpaši neaizsargātāko sabiedrības grupu (piem. sieviešu/bērnu) vidū. Vari arī aicināt savu valdību, vietējos vadītājus un citus lēmumu pieņēmējus būt atbildīgiem par viņu saistībām uzlabot cilvēku piekļuvi veselībai un veselības aprūpei.

Bērnu, kas
jaunāki par 5
gadiem, nāves
gadījumu skaits
samazinājies no

9,8 miljoniem
2000. gadā

līdz

5,4 miljoniem
2017. gadā

Saslimstības ar
tuberkulozi
rādītājs no
2000. līdz 2017.
gadam sarucis
par **21%**, tomēr
arī 2017. gadā
10 miljoni
cilvēku **saslima**
ar **tuberkulozi**

Vakcinācijas rezultātā
**nāves gadījumu
skaits no masalām**

samazinājies par **80%** laikā
no 2000. līdz 2017. gadam

HIV sastopamība
pieaugušajiem vecumā
no 15 līdz 49 gadiem
Āfrikas dienvidu daļā no
2010. līdz 2017. gadam
samazinājusies par **37%**

Tiek lēsts, ka 2017. gadā 10 vissmagāk slimības ietekmētajās
Āfrikas valstīs bija par **3,5 miljoniem vairāk malārijas
gadījumu** nekā 2016. gadā

Skaitļi un fakti

Bērnu mirstība

- Katru dienu pasaulē mirst par 17 000 bērnu mazāk nekā 1990.gadā, bet vairāk nekā pieci miljoni bērnu joprojām mirst pirms savas piektās dzimšanas dienas.
- Kopš 2000.gada masalu vakcīnas ir novērsušas gandrīz 15,6 miljonus nāves gadījumu.
- Neskatoties uz stabilu progresu pasaulē, arvien lielāka bērnu mirstība novērojama Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Dienvidāzijā. Četri no katriem pieciem bērnu, kas jaunāki par pieciem gadiem, mirstības gadījumiem reģistrēti šajos reģionos.
- Bērni, kas dzimuši nabadzīgās ģimenēs, gandrīz piecas reizes biežāk mirst pirms piecu gadu vecuma nekā bērni no turīgākām ģimenēm.
- Izglītotu māšu bērniem - pat ja mātēm ir tikai pamatzglītība – ir lielākas izredzes izdzīvot nekā bērniem, kuru mātēm nav izglītības.

Skaitļi un fakti

Mātes veselība

- Kopš 2000.gada sieviešu mirstība dzemdībās ir samazinājusies par 37%.
- Austrumāzijā, Ziemeļāfrikā un Dienvidāzijā sieviešu mirstība dzemdībās ir samazinājusies par aptuveni divām trešdaļām.
- Bet „mātes mirstības” koeficients - to māšu īpatsvars, kuras neizdzīvo dzemdības, salīdzinot ar izdzīvojušajām - jaunattīstības reģionos joprojām ir 14 reizes augstāks nekā attīstītajos reģionos.
- Arvien vairāk sieviešu saņem pirmsdzemdību aprūpi. Jaunattīstības reģionos pirmsdzemdību aprūpe pieauga no 65 % 1990.gadā līdz 83 % 2012.gadā.
- Tikai puse sieviešu jaunattīstības reģionos saņem ieteicamo nepieciešamo veselības aprūpi.
- Lielākajā daļā jaunattīstības reģionu arvien mazāk pusaudžiem dzimst bērni, taču progress ir palēninājies. Lielais kontracepcijas līdzekļu lietošanas pieaugums deviņdesmitajos gados nebija salīdzināms ar 2000.gadu.
- Vajadzība pēc ģimenes plānošanas lēnām tiek apmierināta arvien vairāk un vairāk sieviešu dzīvēs, taču pieprasījums pēc tās ļoti strauji pieaug.

Skaitļi un fakti

HIV/AIDS, malārija un citas slimības

- 2017.gadā visā pasaulē ar HIV bija inficēti (slimoja) 36,9 miljoni cilvēku.
- 2017.gadā antiretrovirālo terapiju saņēma 21,7 miljoni cilvēku.
- 2017.gadā 1,8 miljoni cilvēku inficējās ar HIV.
- 2017.gadā no ar AIDS saistītām slimībām nomira 940 000 cilvēku.
- Kopš epidēmijas sākuma ar HIV ir inficējušies 77,3 miljoni cilvēku.
- Kopš epidēmijas sākuma no AIDS izraisītām slimībām ir miruši 35,4 miljoni cilvēku.
- Tuberkuloze joprojām ir galvenais nāves cēlonis cilvēkiem, kas inficēti ar HIV, un tas ir aptuveni katrs trešais ar AIDS saistītais nāves gadījums.
- Visā pasaulē pusaudžu meitenes un jaunas sievietes saskaras ar dzimumu saistītu nevienlīdzību, atstumtību, diskrimināciju un vardarbību, kā rezultātā viņām ir lielāks risks iegūt HIV.
- HIV ir galvenais reproduktīvā vecuma sieviešu nāves cēlonis visā pasaulē.
- AIDS šobrīd ir galvenais pusaudžu (vecumā no 10 līdz 19 gadiem) nāves cēlonis Āfrikā un otrs izplatītākais pusaudžu nāves cēlonis visā pasaulē.
- Laikā no 2000. līdz 2015. gadam ir novērsti vairāk nekā 6,2 miljoni nāves gadījumu no malārijas, galvenokārt bērnu vidū, kuri ir jaunāki par 5 gadiem un dzīvo Āfrikas dienvidu reģionos. Saslimstības ar malāriju biežums pasaulē ir samazinājies par aptuveni 37%, bet mirstības līmenis - par 58%.

3. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniedzamie rezultāti

3.1. Līdz 2030.gadam samazināt globālo „mātes mirstības” (sieviešu mirstības dzemdībās) koeficientu līdz mazāk nekā 70 uz 100 000 jaundzimušo.

3.2. Līdz 2030.gadam apturēt jaundzimušo un bērnu, kas jaunāki par 5 gadiem, mirstību, ko iespējams realizēt, visām valstīm cenšoties samazināt jaundzimušo mirstību vismaz līdz 12 no 1000 dzīvi dzimušajiem un līdz 5 gadu vecumam līdz vismaz 25 no 1000 dzīvi dzimušajiem.

3.3. Līdz 2030.gadam apturēt AIDS, tuberkulozes, malārijas un neārstēto tropisko slimību epidēmijas un cīnīties pret hepatītu, ūdens pārnēsātām slimībām un citām infekcijas slimībām.

3.4. Līdz 2030.gadam par vienu trešdaļu samazināt priekšlaicīgu mirstību no neinfekciozām slimībām, veicot profilaksi un ārstēšanu, kā arī veicināt cilvēku garīgo veselību un labklājību.

3.5. Stiprināt apreibinošu vielu ļaunprātīgas izmantošanas profilaksi un ārstēšanu, tai skaitā narkotiku un alkohola lietošanu.

3.6. Līdz 2020.gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo un ievainoto cilvēku skaitu pasaulē.

3.7. Līdz 2030.gadam nodrošināt vispārēju piekļuvi seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp ģimenes plānošanai, informēšanai un izglītošanai, kā arī reproduktīvās veselības iekļaušanu valsts attīstības stratēģijās un programmās.

3. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniedzamie rezultāti

3.8 Panākt vispārēju veselības apdrošināšanu, tostarp finanšu risku aizsardzību, piekļuvi kvalitatīviem nepieciešamākajiem veselības aprūpes pakalpojumiem un piekļuvi drošām, efektīvām, kvalitatīvām un vitāli svarīgām zālēm un vakcīnām visiem.

3.9. Līdz 2030.gadam būtiski samazināt nāves gadījumu un saslimšanu skaitu, ko izraisa bīstamas ķīmiskas vielas, kā arī gaisa, ūdens un augsnes piesārņojums.

3.A Vajadzības gadījumā visās valstīs stiprināt Pasaules Veselības organizācijas Vispārējās konvencijas par tabakas kontroli īstenošanu.

3.B Atbalstīt vakcīnu un medikamentu izpēti un izstrādi pret lipīgām un neinfekciozām slimībām, kas galvenokārt skar jaunattīstības valstis, nodrošināt piekļuvi vitāli svarīgām zālēm un vakcīnām par iespējami zemāku cenu saskaņā ar Dohas deklarāciju par TRIPS līgumu un sabiedrības veselību, kas apstiprina jaunattīstības valstu tiesības pilnībā izmantot Nolīguma par intelektuālā īpašuma tiesību aspektiem tirdzniecības jomā noteikumus par elastīgumu sabiedrības veselības aizsardzībai, un, jo īpaši, nodrošināt visiem piekļuvi medikamentiem.

3.C Būtiski palielināt finansējumu veselības aprūpei un veselības aprūpes darbaspēka pieņemšanu darbā, attīstību, apmācību un noturēšanu jaunattīstības valstīs, jo īpaši vismazāk attīstītajās valstīs un mazo salu jaunattīstības valstīs.

3.D Stiprināt visu valstu, jo īpaši jaunattīstības valstu, potenciālu laicīgi apzināt riskus, samazināt riskus un pārvaldīt/kontrolēt valsts un pasaules veselības riskus.

Uzzini vairāk

[World Health Organization](#)

[WHO – Reducing Child Mortality](#)

[UN Children’s Fund](#)

[UN Development Programme](#)

[UNAIDS](#)

[Roll Back Malaria](#)

[UN Population Fund](#)

[UN Women](#)

[UN Water](#)

[Stop Tuberculosis Partnership](#)

[UNFPA HIV & AIDS](#)

[UNFPA Sexual & reproductive health](#)

[UNFPA Obstetric fistula](#)

[UNFPA Midwifery](#)

[UNFPA Maternal health](#)

Lai uzzinātu vairāk par mērķi #3 un pārējiem ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, apmeklē:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment>

